

Vicenç Villatoro, director cultural de la Fundació Enciclopèdia Catalana

Text: ORIOL CORTACANS / Fotos: JORDI PLAY

"El PP salvarà el catalanisme"

L'escriptor i periodista Vicenç Villatoro (Terrassa, 1957), ex-director de Promoció Cultural i ex-candidat a molts càrrecs, ara director general de la Fundació Enciclopèdia Catalana i diputat per CDC, fa un bon repàs del futur del món editorial i del futur de Convergència.

La fundació en què ara treballa Vicenç Villatoro té poc a veure amb la que creà amb uns altres periodistes i professors fa més de deu anys i que s'anomenava ACTA. Tot i així, l'esperit de fer de la cultura catalana una cultura contemporània és el fil que el duu de l'una a l'altra, per més que els mitjans siguin molt diferents. En aquest sentit, a Enciclopèdia ara toca d'obrir-se i d'anar més enllà dels llibres.

—Aquí, hi conflueixen dues coses. Una empresa editorial cada vegada més ha de ser conscient que no ven paper, sinó que ven continguts, i que els formats són subsidiaris; els seus actius no estan en la capacitat d'editar, sinó en la capacitat d'emetre informació. Ja en els autors mateixos, en la seva vida d'autors, l'escriptura en el sentit estricte ja hi ocupa un espai menor que no fa uns quants anys, perquè van a tertúlies radiofòniques o fan guions per a la televisió, etc. Si, aquests autors amb qui tens un vincle, els pots oferir les possibilitats de realitzar la nova concepció d'autors en tots els àmbits, serà bo per a ells i bo per a tu. I a més, en el nostre cas, hi conflueixen la necessitat empresarial i la vocació fundacional.

—Diu que no es pot explicar la cultura espanyola dels últims vint anys sense Prisa. Nosaltres en tenim, d'empreses d'aquesta índole, que no siguin ideològicament neutres, especialment quant a referent territorial?

—No. A Catalunya hi ha empreses culturals importantíssimes, la més important és Planeta, i hi ha empreses més petites, més d'una en l'àmbit editorial,

amb una gran vocació i compromís amb el país. Pel que fa a l'àmbit territorial és urgent de reunificar el mercat cultural català, és una qüestió de supervivència, i probablement això s'ha de fer al marge del debat polític-ideològic, que tampoc no s'ha d'abandonar, però que és una altra cosa. Perquè, si la reivindicació política no avança, avança molt lentament o en certes coses retrocedeix, contamina la reivindicació cultural. I la unitat d'aquest mercat no vol dir que el que es faci a Barcelona es pugui vendre també a València o Palma, sinó que el que es fa a Palma es pugui vendre a Barcelona. Convèncer-los d'això.

—I l'administració del Principat ha fet prou en aquest sentit?

—Hi ha hagut en molts moments la consciència que s'havia de fer així, i pot haver-hi hagut errors. On veig unes grans possibilitats és en la construcció d'algun tipus de trama institucional, concretament l'Institut Ramon Llull, amb dos objectius simultanis: promoure conjuntament a l'exterior la producció cultural conjunta i fer-la circular interiorment. I a més, amb dos nivells d'adhesió: ha de ser un institut públic, però ha de tenir convenis amb una trama civil, sobretot per a arribar als territoris on no arribi la via del pacte institucional.

—Quant a les editorials catalanes, fa poc RBA absorbia la Magrana; és el darrer d'un seguit d'episodis d'adquisicions d'editorials petites per editorials grans, com Edicions 62 i Enciclopèdia Catalana. Les que no facin aquest salt no sobreviuran?

—L'amenaça no és a curt terme, però és imprescindible per a prendre posicions amb vista al futur. És un

"És urgent de reunificar el mercat cultural català, és una qüestió de supervivència, i probablement això s'ha de fer al marge del debat polític-ideològic, que tampoc no s'ha d'abandonar, però que és una altra cosa."

problema de la pròpia ambició i de què vols ser quan seràs gran. Tot i així, hi ha una funció de descoberta i de risc que faran les petites.

—Aquests moviments editorials indiquen que hi ha un progrés i no un estancament en el món editorial?

—Hi ha un sacseig del qual no és fàcil d'endevinar el dibuix final. Tens les peces damunt el taulell, el sacseges i no saps si guanyaran les blanques o les negres. Ara, d'entrada, que se sacsegi sempre és millor que no pas que no ho faci.

—I ens quedarem només amb una peça?

—No. El discurs de la globalització duu a un cert miratge de només una empresa de cada àmbit que ho acapara tot. Jo tinc la sensació que es creen nivells diferents, uns que són de consum universal, uns altres de consum universal fets des de l'àmbit local, com *Les tres bessones*, i un tercer nivell de consum local. Hi ha elements que singularitzen, com la llengua, i també l'humor o l'*star system*; tot això crea nínxols de producció local en sentit ampli i dóna vida a empreses de mides diverses.

—S'ha fet prou des de l'administració per augmentar els índexs de lectura?

—És difícil d'impactar els índexs de lectura. En aquest sentit, jo només crec en l'extensió de la lectura pública, és a dir que hi hagi més biblioteques i que siguin connectades a la xarxa d'ensenyament. Fer campanyes és molt aparent, però no serveix de res. El que sí que ha fet l'administració, en el cas de Catalunya, a través d'un mecanisme en crisi, però que va ser bo en el seu moment, és augmentar l'oferta i l'oferta en català. El suport genèric ha estat un molt bon instrument perquè es publiquin molts llibres, cosa que és bona; el que passa és que ha arribat un moment en què la prioritat no és d'augmentar els títols publicats, sinó de reequilibrar l'oferta. Tenim una oferta pràcticament normal en certs àmbits, com el de la narrativa, però és molt anormal en uns altres, com el del llibre universitari o de jardineria i d'autoajuda, per exemple. Per tant, el suport genèric tal com ha estat concebut fins ara probablement no és un bon instrument. Ara se n'ha de redissenyar un de nou sabent que l'edició en català encara s'ha d'ajudar.

—Darrerament ha aparegut un manifest dient que la cultura catalana va de baixa. Hi coincideix?

—El tema no és si anem de baixa sinó respecte de què, i no crec pas que la vida cultural catalana o barcelonina sigui més somorta respecte de si mateixa que no fa uns quants anys. El factor interessant d'això, a part copsar l'estat d'ànim, és que el terme de comparació ha estat Madrid i que Madrid sí que ha tingut un creixement cultural important. Però és normal, perquè es trobava per sota el paper cultural que ha de tenir una

capital d'estat. En aquesta eufòria cultural hi han participat els mecanismes de l'estat, que es continuen utilitzant d'una manera il·lògica i contrària a l'esperit de la Constitució. Durant l'època socialista la tècnica va ser d'acumular els recursos a Madrid, i durant el govern popular ha estat d'utilitzar aquests recursos per entrar a Catalunya en canvi de minvar-ne el poder polític sobre la cultura i, per tant, de renunciar, a la pràctica, a les competències exclusives. És a dir, abans els calers que hi havia per a comprar art es posaven al Reina Sofía i no n'arribava cap al MACBA, i ara el que et diuen és que ja en posaran al MNAC, al MACBA i on sigui, però que ells entren al patronat. És un xantatge inadmissible que ens diguin que hem d'escollir entre renunciar a aquests calers o renunciar a les competències. Hauríem de tenir les competències i els calers que hi corresponen. I per tant, la funció del ministeri és sobrer. Aquí sí que hi ha el problema objectiu.

—Abans comentava les polítiques culturals diferents que han impulsat el PSOE i el PP, totes dues, en part, en períodes en què CiU els donava suport. Per què no s'ha condicionat un canvi?

—En el balanç històric de la trajectòria de Convergència, en què hi ha moltes coses positives, n'hi ha algunes que no han anat prou bé i n'ha estat una l'aprofitament insuficient d'aquests períodes d'una certa dependència. És veritat que certs temes centrals com el finançament és obvi que no s'ha resolt i que ara serà molt més difícil de fer-ho.

—Tot i així, CiU continua donant suport al PP.

—Convergència va donar el vot a la investidura d'Aznar, cosa en què jo discrepava, però entenc l'argument que es va fer servir per defensar-ho: hem de resoldre el finançament, i com que, els diners, els té el

govern de Madrid, només el resoldrem si aquest govern té una actitud positiva; doncs creem el millor clima possible per resoldre'l. Aquest argument té un mal i és que depèn del final. Si acaba bé, tot queda justificat. Però si acaba malament, contamina totes les decisions que s'han pres fins ara i les que es poden pendre.

—Però fins i tot en el cas del finançament, no s'hauria fet més força portant una proposta des de Catalunya, abonada per una gran majoria?

—És una opció molt estètica i agradable, però no necessàriament més pràctica. L'opció més pràctica és que qui en té les possibilitats es trobi en un clima favorable per a arribar a un acord. Si no hi ha això, més val anar junts que no pas sols, i més val que el front de pressió sigui com més ampli millor. Dependrà molt de l'actitud del PP, i de moment no és gaire bona; per tant és probable que la forma de pressió hagi de ser d'una major confrontació que no es donava entenen amb

"El suport genèric ara probablement no és un bon instrument."

"L'objectiu de Convergència és de no dispersar l'espai que ha creat (...), però, com que ja és inventat, pot viure sense un lideratge fort."

el vot de la investidura.

—En un futur pròxim CiU no tindrà el pes específic del líder que la dirigeix. Tenint en compte això i el “tomb catalanista” del PP, més la forta rivalitat que hi pot haver a les pròximes eleccions, què farà Convergència per mantenir el seu perfil fort?

—Convergència ha aportat a la política catalana i al catalanisme o nacionalisme català una novetat importantíssima que només enllaça amb el que va ser l'ERC del 1931, que és la tendència a sumar diversos contra la tendència gairebé natural d'autosegmentació del nacionalisme. Sumar ha estat possible entorn de dos pals de paller: Pujol i el govern. Per tant, l'objectiu de Convergència és la no-dispersió d'aquest espai polític, perquè, si es dispersa, la suma total no afavorirà el nacionalisme. Si es perd el govern, i a més canvien les persones, és molt més complicat de mantenir aquesta amalgama. Hi ha gent que et diu que hem de vigilar perquè, si anem a l'esquerra, podem perdre l'espai de frontera amb el PP, i tenen una mica de raó,

però també tenim raó els qui diem el contrari: si ens confonem amb el PP, perdem espai a les fronteres amb ERC i PSC. Fins ara els riscos més grans han estat de desequilibrar-nos per excés de proximitat amb el PP; per tant, fer gestos o arribar a acords amb l'àmbit d'esquerra no em sembla desequilibrar-nos en direcció contrària, sinó equilibrar-nos.

—Però, i quan Pujol no hi sigui?

—Imaginar un altre Pujol després de Pujol és impossible. Anem cap a un altre tipus de lideratge. Si s'hagués d'inventar una cosa nova, probablement seria insuficient per a aglutinar tot aquest espai, però l'avantatge és que aquest espai ja hi és. I com que ja és inventat, aquest espai pot viure sense un lideratge fort.

—S'hi troba còmode, a Convergència?

—Sí. No he de dir mai res en què no cregui. El que passa és que coses en què jo crec probablement no hi creu el conjunt del partit, però aquesta és la virtut.

—Com veu el model bilingüe d'El Periódico?

—Molt positiu perquè desmenteix l'existència d'un sostre per raons de llengua i demostra que hi ha una part del públic que consumeix en castellà que s'estima més de fer-ho en català. Però crec que hem d'aspirar a aconseguir que la llengua pròpia tingui un paper preeminent al quiosc.

M'imagino un model en què els creadors de continguts, els fan en català per al nostre mercat, i ja que els tenen, els fan en més llengües per als altres mercats.

per mi, l'horitzó temible del nacionalisme català era el postnacionalisme, és a dir que ja no se n'ha de parlar més: gent com Maragall, Piqué i fins i tot alguna de Convergència. Però ara el PP reescalfa l'eix nacional revifant el nacionalisme, no solament per reacció sentimental, sinó perquè en tornem a parlar. Tothom ha de prendre posicions entorn dels dos eixos, quan per alguns és extremadament còmode d'imaginar que només hi ha l'eix social. I als socialistes, per exemple, els retorna la incomoditat d'haver de prendre posicions en un eix sobre el qual no tot el partit té la mateixa posició. Però poden haver-hi sorpreses. El fet que els capitans es pensin que poden arribar a governar a Catalunya els pot situar en l'eix nacional en posicions que no són les previsibles. Els presidents de la Junta d'Andalusia han acabat essent andalusistes, no van començar essent-ho. I crec que en una bona part dels capitans es poden produir fenòmens d'aquesta mena.

Convergència no és un partit independentista, com diu Pujol, però per entrar a Convergència no t'obliguen a jurar que no ets independentista. Aquesta convivència és un preu barat per a la consecució de les majories, que és com es fa la política.

—Coincideix amb Aznar en la idea que el debat de les matrícules no té nivell polític?

—Té moltíssim nivell polític. Per chapas no es baralla ningú; per la capacitat simbòlica de les chapas, sí, perquè és la metàfora d'una cosa més gran i que continua essent un dels eixos de la política espanyola. L'objectiu central del PP amb majoria absoluta és la nacionalització d'Espanya, la creació d'una consciència nacional global a Espanya i, per tant, la dissolució dels nacionalismes català i basc. I per tant, si cal, el PP avala un catalanisme entès com a deixar de parlar del nacionalisme, però amb el BOE fent vidalquadrisme, no piquerisme.

—En això dels símbols anem enrere?

—De vegades em fa l'efecte que el PP salvarà el catalanisme, perquè,

